

1919 Paris Barış Konferansı

Yaralılar ve sakatlar dışında, sadece savaş meydanlarında bıraktığı yaklaşık 10.000.000 insan ile insanlık tarihine pek ağıra mal olan I. Dünya Savaşı sonunda Avrupa temellerine kadar sarsılmış, Almanya, Avusturya-Macaristan ve Rusya gibi üç büyük imparatorluk yıkılmış, Osmanlı Devleti fiilen bitmiş ve ortaya birtakım yeni devletler çıkmıştı. Avrupa eşi görülmemiş bir karışıklık içinde idi. Paris'te toplanacak olan barış konferansı dünyanın yeni düzenini belirleyecek ve bir sürü karmaşık meseleleri ve anlaşmazlıkları çözecekti. Galip devletler arasında Osmanlı Devleti'nin paylaşılması gibi bazı meselelerde daha önceden bir takım anlaşmalar yapılmış olsa bile bunlar yeniden ele alınacaktı. Yeni devletlerin sınırlarını çizmek, galiplerin çok defa birbiri ile çatışan isteklerini yerine getirmek çok zor olacaktı.

Konferans 18 Ocak 1919'da Fransız Dışişleri Bakanlığı'nda, Fransız Cumhurbaşkanı'nın bir açış konuşması ile başladı. Aslında Paris Barış Konferansı, esaslı bir hazırlık yapılmadan toplandı ve konferansta birçok yeni anlaşmazlık ortaya çıktı.

Dünyanın her yerinden 32 devlet konferansa temsilci göndermişti. Sadece mağlup devletlerin delegeleri yoktu. Yenilenler barış şartlarını belirleme safhasında olmayacaklardı. Onlar antlaşma şartları belirlenince imza için davet edileceklerdi. Yenilenlerle karşılıklı tartışma ve müzakerelere girilmeyecekti. O tarihlerde çok ağır şartlar içinde bulunan Sovyet Rusya da konferansta yoktu.

Paris Barış Konferansı o güne kadar eşine rastlanmayacak derecede önemli bir toplantı idi. Bu önem, buraya katılan devletlerin çokluğundan, delegelerin fazlalığından ve çözeceği sorunların çok farklı olmasından ileri geliyordu. Bazı devletlerin delegasyonları sayıları 200'ü bulan üye, teknisyenden ve bürokrattan oluşuyordu.

Konferanstaki asıl güçlük, yeni oluşturulacak olan barış hakkında Avrupa'nın galip devletleri ile ABD Başkanı Wilson'un aynı görüşe sahip olmamaları idi. Wilson ileride çıkabilecek anlaşmazlıkları önleyecek adil bir barış ve yeni dünya nizamı kurmak arzusu ile hareket ediyordu. Daha önceden ilan etmiş olduğu 14 prensip üzerinden barışı kuracağını umut ediyordu.

Clemenceau ve Lloyd George'a göre ise Wilson bir idealistti. Onun Avrupa realitelerini kavrayabilmiş olmasına imkân yoktu. Almanya'ya karşı büyük bir kin ve düşmanlık hissi besleyen Clemenceau'ya göre Almanlar ıslah kabul etmez kimselerdi. Almanya'yı mümkün olduğu kadar ezmek en isabetli bir politika olacaktı.

Lloyd George'a göre ise, İngiltere'ye tehdit olan Alman İmparatorluğu yıkıldıktan sonra İngilizler geleneksel denge politikasını uygulamalıydılar. Alman hegemonyasından kurtulan Avrupa'yı bu defa Fransız hegemonyasına sokmamak lazımdı.

Konferansta 58 komisyon ve alt komisyon kurulmuş olmakla beraber önemli meseleler hakkında karar vermek yetkisi Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya'nın başbakan ve dış işleri bakanlarından kurulu "10'lar Konseyi"nin elinde idi. Bu beş devlet içinde Japonya Avrupa meseleleriyle pek ilgilenmiyordu. Savaşta müttefiklerine büyük bir yardımı dokunamamış olan İtalya'yı ise müttefikleri pek dikkate almıyorlardı. Sonunda Avrupa'nın yeni düzeni üç büyük devletin elinde kalıyordu.

Paris Konferansındaki Yunan baş delegesi Venizelos, Konferanstaki çok uygun şartlar içerisinde Yunan milletinin asırlık rüyası olan Megali-ideayı gerçekleştirmek için çok çaba harcadı. Anadolu'daki emellerini gerçekleştireceğini umuyordu.

Zira Lloyd George büyük Britanya'nın İmparatorluk yolları üzerinde kuvvetli bir Yunanistan bulunmasını istiyordu.

30 Aralık 1918'de galip devletlere verdiği memorandumla Yunan isteklerini bildirmiş olan Venizelos 3-4 Şubat 1919 tarihlerinde "10'lar Konseyi" önünde bu isteklerini savundu. Batı Anadolu, Trakya ve neredeyse bütün Ege adalarının Wilson Prensiplerine göre Yunanistan'a bırakılmasını istiyordu. İstanbul ise milletler arası bir şehir olmalıydı. Fakat Yunan isteklerinin bir kısmı İtalya'ninkilerle çatışmaktaydı. İtalya 1915 Londra ve 1917 St.Jean de Maurienne anlaşmasıyla Antalya, İzmir ve 12 adayı kendi payı olarak müttefiklerine kabul ettirmişti. Fakat bu anlaşmanın yürürlüğe girmesi Rusya'nın onaylamasına bağlanmıştı.

Konferansa gelen Emir Faysal 6 Şubat 1919'da galip Devletlere Arap davasına anlattı. Ona göre Diyarbakır-İskenderun çizgisinin güneyindeki arazi bir Arap konfederasyonu halinde kurulmalı idi.

Ayrı bir Kürt devleti davasını savunan Şerif Paşa, konferansa verdiği bir memorandumla bağımsız bir devletin teşkil edilmesini istiyordu; Bu devletin sınırları Diyarbakır-Elazığ, Bitlis, Musul ve Urfa'yı içine almalıydı.

Ermeni delegeleri Bogos Nubar Paşa ile Aharonyan, Ermeni dileklerini 12 Şubat'ta bir memorandumla konferansa sundular. Sözde nüfusun çoğunluğunu Ermenilerin teşkil ettiğini ileri sürdükleri; Karadeniz'de Trabzon'dan başlayarak Doğu illerini içine alıp İskenderun'da Akdeniz'e incek olan Ermenistan'ın 20 yıllık bir süre ile Avrupa devletlerinden birinin mandası altına bırakılmasını istiyorlardı.

Konferans 27 Şubat'ta Yahudi delegelerini dinledi. Onlar da milletler cemiyetinin vesayeti altında Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulmasını istiyorlardı.

Konferansta Osmanlı topraklarının paylaşılması büyük anlaşmazlıklar doğurmuştu. İtalyan delegeleri Londra antlaşmasına dayanarak, kendilerine vaat edilen yerleri ısrarla istiyor, ancak diğer devletler buna yanaşmıyordu.

1917 Bolşevik ihtilali sonrasında Sovyet Rusya'nın yeni yöneticileri Çarlık Rusya'sının ve İtilaf Devletleri'nin yaptığı gizli antlaşmaları yayınladılar. Bunun üzerine İtalya'nın Anadolu'ya asker çıkarması konferansta heyecan uyandırdı. İtalyanların şimdi de bir oldu-bitti ile İzmir'e de asker çıkarmaları ihtimalinden korkuluyordu. Zira İzmir meselesi İtalya ile Yunanistan arasında çok ciddi bir anlaşmazlık halinde belirmişti. Sonunda Venizelos, Wilson ve Lloyd George'u ikna etti ve İzmir'in Yunanlılarca işgaline izin verdi.

İzmir'in işgal edilmesinin ortaya çıkardığı heyecan üzerine galip devletler 1919 yılı Haziran ayı başında Osmanlı Devleti'ni Konferansta dinlemeyi kabul ettiler. Konferansa Başbakan Ferit Paşa gidecekti. O sıralarda Havza'da bulunan Mustafa Kemal Paşa, 5 Haziran 1919'da Havza'dan Paris Barış Konferansı'nda Osmanlı Devleti'ni temsil edecek olan Sadrazam Damat Ferit Paşa'ya bir telgraf gönderdi. Telgrafta konferansta öncelikle savunması gerekli olan hususları dile getirdi. Mustafa Kemal Paşa, iki noktayı vurguladı. Bunlardan birincisi, "devlet ve milletin mutlak olarak tam bağımsızlığı"nın sağlanması; ikincisi ise "vatanın ana topraklarında çoğunluğun azınlığa feda edilmemesi"ydi.

Paris'e giden Ferit Paşa 18 Haziran'da konferansta bir savunma konuşması yaptı. Ferit Paşa konferansta galip bir devletin delegesi gibi konuştu ve Balkan savaşı öncesi sınırları savundu. Clemenceau konferansta Osmanlı delegesinin konuşmasına ağır bir karşılık verdi ve barış şartlarını görüşmek için durumun henüz aydınlanmamış olduğunu söyleyerek Türk heyetini Paris'i terke davet etti.

Paris konferansı sırasında da mağlup devletlerle ilgili çok uzun süren görüşme ve tartışmalardan sonra daha önceden kararlaştırılan yukardaki hususlar barış anlaşmalarına dahil edildi. Mağlup devletler bu anlaşmaları imza etmek için

Paris'e çağrıldılar. Mağlup devletler sıra ile hazırlanan barış anlaşmalarını imzaladılar: Almanya 28 Haziran 1919'da Versaille'da, Avusturya 10 Eylül 1919'da Saint. Germain'de, Bulgaristan 27 Kasım 1919'da Neuilly'de, Macaristan 4 Haziran 1920'de Trianon'da imzalanmıştır. Osmanlı Devleti ile ilgili olarak bir anlaşmaya varamadılar.

Aslında, 12 Şubat-10 Nisan 1920'de yapılan Londra Konferansı'na katılan müttefik başbakanları Lloyd George, Francesco Nitti, Aleksandre Millerand ve Elefterios Venizelos arasında yapılan görüşmelerde, İstanbul ve Boğazlar, kurulması öngörülen yeni Türkiye'nin malî kontrolü, Anadolu'daki nüfuz bölgeleri, azınlıklar meselesi, Suriye-Mezopotamya ve Arabistan konuları ele alınmış ve bazı kararlar alınmıştır. Londra'daki konferanstan sonra müzakerelerin San Remo'da sürdürülmesi uygun görüldü ve Müttefik başbakanları 18 Nisan'da San Remo'da bir araya geldi. Burada da Londra'da kararlaştırılan esaslar üzerinde duruldu. Bir taraftan barış antlaşması taslağına son şekli verilirken, diğer taraftan Londra'da sürüncemede kalmış olan meseleler kararlaştırıldı. Osmanlı Devleti topraklarının ve Ortadoğu petrolünün paylaşılması görüşüldü ve barış antlaşmasının maddeleri tespit edildi. Osmanlı Devleti'nin Asya ve Kuzey Afrika'da bulunan Arap toprakları üzerindeki bütün haklarından vazgeçmesi, bağımsız bir Ermenistan'la Özerk bir Kürdistan'ın kurulması kararlaştırıldı. Ayrıca, Osmanlı Devletinin Araplarla meskûn topraklarında "manda" yönetimleri kurulması, Suriye ve Lübnan'ın Fransa, Irak topraklarıyla Filistin'in ise İngiltere'nin "manda" yönetimine bırakılması kararlaştırıldı. "Manda" idaresi, söz konusu ülkelerin bağımsız sayılmasını, kendini idare edebilecek siyasî olgunluğa erişinceye kadar İngiltere ve Fransa'nın yönetimi altında kalmasını öngörüyordu. San Remo Konferansı 26 Nisan 1920'de sona erdi.

TBMM'nin açılması ve Ankara Hükûmetinin giderek güçlenmesi karşısında İtilaf devletleri daha önce anlaştıkları konuları, biraz da aceleyle, anlaşma metnine dönüştürdüler ve Osmanlı Devleti temsilcileri ile 10 Ağustos 1920'de Sevr'de imzaladılar. Sevr Antlaşması da 1. Dünya Savaşında imzalanan diğer antlaşmalar gibi son derece ağır şartlar içeriyordu.

Paris Barış Konferansı'nda adil ve haklı bir barışın temeli atılamadığı için Avrupa sonradan buhranlar içinde kalmış ve yirmi yıl sonra yeni bir dünya savaşına sürüklenmiştir.

Cemalettin TAŞKIRAN

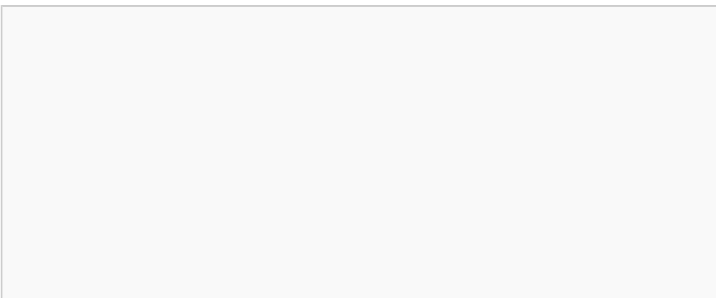
KAYNAKÇA

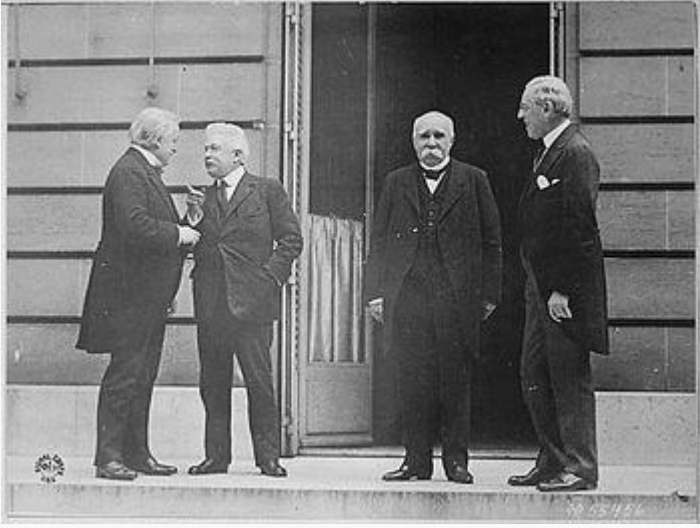
ESMER, Ahmet Şükrü, **Siyasi Tarih**, İstanbul 1944.

MACMILLAN, Margaret, **1919 Paris Barış Konferansı ve Dünyayı Değiştiren Altı Ayın Hikâyesi**, Çev. Belkis Dişbudak, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık, İstanbul-Ekim 2004.

MERAY, Seha, OLCAY, Osman, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküş Belgeleri**, Ankara 1977.

UÇAROL, Rifat, **Siyasi Tarih 1789-2001**, Der Yay., İstanbul 2006.

Paris Barış Konferansını Yönlendirenler: Lloyd George, Vittorio Orlando, George Clemenceau ve Woodrow Wilson.

03/12/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/1919-paris-baris-konferansi/?pdf=3237> adresinden erişilmiştir